

## Ara Tatilde Küçük Adımlar, Büyük Farklar

### Ailelerin Öğrenme Sürekliliğindeki Rolü

#### Eylül Erkan

Okul dışı dönemlerde eğitimsel faaliyetlerin durması, öğrencilerin akademik becerilerinde "tatil gerilemesi" olarak bilinen somut bir zayıflamaya yol açmaktadır.<sup>1</sup> Yapılan kapsamlı çalışmalar, devlet okulu öğrencilerinin ortalama olarak, hem okuma, hem de matematikte bir önceki okul yılında kazandıkları akademik gelişimin %25 ile %30'unu tatil süresince kaybettiğini ortaya koymaktadır.<sup>2</sup>

Bu çerçevede tatil dönemleri öğrenmenin kesintisiz biçimde sürdürülmesinin zorlaştığı ve yeterince desteklenmediğinde öğrenme süreci üzerinde olumsuz etkiler yaratabilen zaman aralıkları olarak ele alınmaktadır.<sup>3,4</sup> Ders çalışmak, okula gitmek veya bir sınava hazırlanmak; harcanan çaba, zaman ve vazgeçilen kazançlar gibi anlık maliyetler gerektirirken, bu yatırımın meyveleri ancak zaman içinde, bireyin tüm eğitim hayatı değerlendirildiğinde ise ancak yıllar sonra elde edilebilecek potansiyel gelecek faydalarıdır.<sup>5</sup> Bu kısa vadeli maliyet–uzun vadeli fayda dengesizliği, özellikle yapı ve rutinlerin zayıfladığı tatil dönemlerinde öğrenme davranışının sürekliliğini korumayı daha da güçleştirebilmektedir. Bu nedenle tatil süresince zayıflayan becerilerin eğitim döneminin yeniden başlamasıyla birlikte tekrar kazanılması gerekmekte, bu durum öğrenciler için ek bir zaman ve çaba harcanmasına yol açabilmektedir.<sup>6</sup>

#### Öğrenci başarısında ailenin rolü

Öğrencilerin akademik başarı düzeylerindeki farklılıklar; sadece okul imkanlarıyla değil; ebeveynlerin eğitim düzeyi, hane içindeki okuma alışkanlıkları ve çocukların erişebildiği okuma materyallerinin miktarı ve içeriğiyle de doğrudan ilişkilidir.<sup>7</sup> Nitekim, ebeveynlerin çocuklarının eğitime katılım göstermesi ile öğrencilerin genel okul başarısı arasında pozitif ve güçlü bir bağ olduğu pek çok çalışma ile kanıtlanmıştır.<sup>8,9,10</sup> Başarılı bir öğrenme süreci için evde olumlu bir öğrenme ortamının oluşturulması, ebeveynlerin okul programlarına dahil edilmesi ve okul-aile-toplum arasında güçlü bağlar kurulması gerekmektedir.<sup>11,12</sup>

#### Aileler tatil sürecinde öğrenmeyi nasıl destekleyebilir?

**1. Hedef belirleme:** İnsan psikolojisi, kendi belirlediği hedeflere ulaşmak için daha fazla çaba göstermeye eğilimlidir. Bu hedefler, zihnimizde bir tür taahhüt mekanizması gibi çalışır ve bizi “başaramazsam” kaygısından uzaklaştırıp “başarabilirim” motivasyonuna yönlendirir.<sup>13,14</sup> Ara tatilin rahat temposu, özellikle çocuklar için erteleme davranışını kolaylaştırabilir. Görevin tamamlanması için net hedefler belirlemek, öz denetimi arttırarak ertelemeyi azaltır ve öğrenmenin sürekliliğini destekler.<sup>5</sup>

Örneğin; ara tatilin başında, çocuğunuzla birlikte belirleyeceğiniz, tatil süresince kendisinin de yapmayı gerçekten isteyeceği küçük bir öğrenme hedefini kendisinin ifade etmesini isteyebilirsiniz. Bu hedef, “*Tatil bitene kadar her gün 10 dakika problem çözmek*” ya da “*Bir konuyu anneme/babama anlatmayı denemek*” gibi, çocuğun kendi sözleriyle dile getirilen basit bir davranış olabilir. Belirlenen bu hedefin, çocuğun kendi ifadesiyle bir kâğıda yazılması ve evde sık görülen bir yere bırakılması, hedefin zihinsel erişilebilirliğini artırarak davranışın sürdürülmesini kolaylaştırır.<sup>15</sup>

**2. Hatırlatıcılar:** Günlük hayatın yoğunluğu içinde eğitimle ilgili niyetler kolayca gözden kaçabilir. İnsanların dikkat kapasitesi sınırlıdır; istemek her zaman yapmak için yeterli

olmayabilir.<sup>16</sup> Hatırlatıcılar yeni bir bilgi sunmaz; ancak dikkatimizi yeniden “yapılması gereken davranışa” yönlendirerek öz-denetimi destekler.<sup>15</sup>

Örneğin; her akşam 19.30 için “Kitap Vakti” alarmı kurmak, öğrenmeye ayrılan zamanı görünür kılabılır. Bu süreçte ebeveynin de çocuğuyla birlikte kendi kitabını okuması, öğrenmenin paylaşılan bir deneyim olduğu mesajını güçlendirir. Anne babanın işi nedeniyle gün içinde bu vakti ayırmak mümkün olmadığında, bu etkinlik akşam saatlerine kaydırılabilir veya gün içinde daha kısa okuma seansları şeklinde uyarlanabilir. Bu noktada önemli olan tutarlılıktır.

Ebeveynler, çocuklarıyla birlikte aynı kitabı ya da farklı metinleri okuyarak okuma sürecini ortak bir öğrenme alanına dönüştürebilirler. Özellikle karşılıklı sesli okuma, okumayı bireysel bir görev olmaktan çıkararak ebeveyn ve çocuk arasında paylaşılan, etkileşimli bir deneyim hâline getirir ve okunanlar üzerine kısa paylaşımlarla bu süreci desteklemeyi mümkün kılar. Örneğin okuma öncesinde “*Dün okurken en çok ilgimi çeken yer...*” gibi ifadelerle yapılan paylaşımlar, dikkati metin üzerinde düşünmeye yönlendirir. Bu tür hatırlatıcılar, yeni bir bilgi sunmaktan ziyade, daha önce öğrenilenlerin yeniden hatırlanmasını desteklemeyi amaçlayan araçlar olarak değerlendirilebilir.

**3. Bilgi sinyalleri:** Bazen öğrenmenin aksamasının nedeni motivasyon eksikliği değil, nereden ve nasıl başlanacağını bilememektir. Çocuğun önündeki küçük engelleri kaldırmak, öğrenme davranışını kendiliğinden kolaylaştırır.<sup>1</sup>

Örneğin; çocuğunuzla birlikte, anlamakta zorlandığı bir konuyu ele alarak “*bunu nasıl öğrenebiliriz?*” sorusu üzerinden küçük bir keşif süreci kurgulayabilirsiniz. Ebeveyn olarak, “*Bu konuyu anlamak için nereden başlamak isterdin?*”, “*Sence bu konunun en zor gelen kısmı hangisi?*”, “*Okumak mı yoksa izlemek mi sana daha çok yardımcı olur?*”, “*Edindiğin yeni bilginin doğruluğundan nasıl emin olacaksın?*”, “*Bunu bir arkadaşına anlatacak olsan nereden başlardın?*” gibi sorularla çocuğun kendi öğrenme yolunu seçmesini destekleyebilirsiniz.

Bu tür yönlendirici sorular, çocuğun bilgiyi hazır almak yerine araştırmasını, farklı kaynakları karşılaştırmasını ve öğrendiklerinin doğruluğunu düşünmesini sağlar. Böylece öğrenme, pasif bir etkinlik olmaktan çıkıp çocuğun aktif olarak içinde yer aldığı bir sürece dönüşür.

### Nasıl yapılır?

- **Öğrenme sürecini birlikte çerçeveleyin:** Ebeveyn, öğrenme sürecine başlamadan önce çocuğa hazır bir görev tanımı sunmak yerine, sürecin sınırlarını birlikte belirlemeyi tercih edebilir. Örneğin, “*Bu konuya ayırmak istediğimiz süre ne olsun?*” ya da “*Başlamak için hangi kısmı daha uygun görüyorsun?*” gibi çerçeveleyici sorular, çocuğun sürece dâhil olmasına imkân tanır. Bu yaklaşımda ebeveyn, içeriği yönlendirmekten çok, öğrenmenin ne zaman ve nasıl ele alınacağına dair yapıyı görünür kılar. Bu yaklaşım, öğrenme sürecinin önceden belirlenmiş bir görev olmaktan çıkıp, çocuk tarafından şekillendirilen bir etkinlik hâline gelmesine katkı sunar.
- **Özel bir alan belirleyin:** Evin konforlu bir köşesini “*Haftalık Çalışma Köşesi*” ilan etmek, bu etkinliğe sembolik bir değer kazandırır.
- **Kısa tutun:** Başlangıçta 10–15 dakikalık süreler yeterlidir. Ulaşılması zor hedefler motivasyonu düşürebilir; küçük adımlar her zaman daha sürdürülebilirdir.<sup>15</sup>

### Sonuç

Aile katılımının öğrenci başarısını desteklediği gerçeğinden hareketle, tatil dönemlerinde eğitimsel sürekliliğin sağlanması, çocukların yeni eğitim dönemine çok daha hazırlıklı başlamaları için önemlidir.<sup>1</sup> Çünkü akademik veriler ara tatil ve yaz tatili gibi dönemlerin öğrenci kazanımları üzerinde bir "duraklama" değil, aktif bir "gerileme" riski oluşturduğunu açıkça göstermektedir.<sup>2</sup> Ancak bu risk, ailenin ev ortamında sağlayacağı küçük destekler, düzenli okuma saatleri ve öğrenmeyi teşvik eden kendini nudge'lama yöntemleriyle en aza indirilebilir.<sup>4,5</sup>

Kaynakça:

1. Kraft MA, Monti-Nussbaum M. Can schools enable parents to prevent summer learning loss? A text-messaging field experiment to promote literacy skills. *Ann Am Acad Pol Soc Sci.* 2017;674(1):85–112.
2. Atteberry A, McEachin A. School's out: Summer learning loss across grade levels and school contexts in the U.S. today. In: Alexander K, Pitcock S, Boulay M, editors. *The summer slide: What we know and can do about summer learning loss.* New York (NY): Teachers College Press; 2016.
3. Alexander KL, Entwisle DR, Olson LS. Schools, achievement, and inequality: A seasonal perspective. *Educ Eval Policy Anal.* 2001;23(2):171–191.
4. Kim JS, Quinn DM. The effects of summer reading on low-income children's literacy achievement from kindergarten to grade 8: A meta-analysis of classroom and home interventions. *Rev Educ Res.* 2013;83(3):386–431. (19)
5. Damgaard MT, Nielsen HS. Nudging in education. *Econ Educ Rev.* 2018;64:313–342. (16)
6. Linder CA. Informing policymakers of the value of summer school in the recoupment of reading skills [doctoral dissertation]. 2004. Available from: ProQuest Dissertations and Theses database. UMI No. 3136432
7. Coleman JS, US Department of Health. *Equality of educational opportunity.* Vol. 2. Washington (DC): US Department of Health, Education, and Welfare, Office of Education; 1966. 8
8. Barnard WM. Parent involvement in elementary school and educational attainment. *Child Youth Serv Rev.* 2004;26(1):39–62. 9
9. Fan X, Chen M. Parental involvement and students' academic achievement: A meta-analysis. *Educ Psychol Rev.* 2001;13(1):1–22. 10
10. Houtenville AJ, Conway KS. Parental effort, school resources, and student achievement. *J Hum Resour.* 2008;43(2):437–453. 11
11. Henderson AT. *The evidence continues to grow: Parent involvement improves student achievement: An annotated bibliography.* Columbia (MD): National Committee for Citizens in Education; 1987. 12
12. Hoover-Dempsey KV, Walker JMT, Sandler HM, Whetsel D, Green CL, Wilkins AS, et al. Why do parents become involved? Research findings and implications. *Elem Sch J.* 2005;106(2):105–130. 13
13. Jain S. Self-control and optimal goals: A theoretical analysis. *Mark Sci.* 2009;28(6):1027–1045. 14
14. Koch A, Nafziger J. Self-regulation through goal setting. *Scand J Econ.* 2011;113(1):305–351. 15
15. Mayer SE, Kalil A, Oreopoulos P, Gallegos S. Using behavioral insights to increase parental engagement: The parents and children together (PACT) intervention. *NBER Working Paper.* 2015;21602. 17
16. Karlan D, McConnell M, Mullainathan S, Zinman J. Getting to the top of mind: How reminders increase saving. *Manage Sci.* 2016;62(12):3393–3411. (18)